

องค์ประกอบทางเคมีจากกิ่งสะทอน

Chemical Constituents from the Twigs of *Millettia utilis* Dunn.

ธนาธิป รักษ์ศิลป์*

สาขาวิชาเคมี ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย 42000

Thanatip Ruksilp*

Department of Chemistry, Faculty of Science and Technology, Loei Rajabhat University,
Muang, Loei 42000

บทคัดย่อ

นำกิ่งสะทอน (*Millettia utilis* Dunn.) มาสกัดด้วยตัวทำละลายไดคลอโรมีเทน แล้วนำส่วนสกัดหยาบไปแยกด้วยเทคนิคคอลัมน์โครมาโทกราฟี โดยใช้ซิลิกาเจลเป็นตัวดูดซับและชะด้วยตัวทำละลายเฮกเซน ไดคลอโรมีเทน เอทิลแอสีเตท และเมทานอล พบว่าได้สารบริสุทธิ์ 3 ชนิด จากนั้นนำไปวิเคราะห์หาโครงสร้างด้วยเทคนิคนิวเคลียร์แมกเนติกเรโซแนนซ์สเปกโทรสโกปี และเปรียบเทียบกับสารที่เคยมีการรายงานมาแล้ว เพื่อหาสูตรโครงสร้างสำหรับสารประกอบทั้ง 3 ชนิด พบว่าสารชนิด 1 และ 2 เป็นสารไตรเทอร์พีน (erythrodol และ lupeol ตามลำดับ) ส่วนสาร 3 เป็นสารสเตอรอยด์ (stigmasterol)

คำสำคัญ : สะทอน; ไตรเทอร์พีน; สเตอรอยด์

Abstract

The twigs of *Millettia utilis* Dunn. were extracted, using dichloromethane. Then crude extracts were isolated by column chromatography over silica gel and eluted with hexane, dichloromethane, ethyl acetate and methanol. The structure elucidation of 3 obtained compounds were revealed by NMR technique. For known compounds were compared with previous reported in literatures. Compound 1 and 2 were triterpenes, i.e. erythrodol and lupeol, respectively, while compound 3 was a steroid, stigmasterol.

Keywords: *Millettia utilis*; triterpenes; steroid

1. บทนำ

สะทอนหรือสะทอนวัว (รูปที่ 1) [1] มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Millettia utilis* Dunn. เป็นพรรณไม้ในวงศ์ Leguminosae [2] ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นและมีอายุยืนนานหลายร้อยปี ชอบขึ้นบริเวณเชิงเขา พบในเขตอำเภอด่านซ้าย อำเภอนาแห้ว อำเภอท่าลี่ รวมทั้งพื้นที่ใกล้เคียงในจังหวัดเลย จัดเป็นพืชตระกูลถั่วชนิดไม้ยืนต้น ใบเลี้ยงคู่ ลักษณะของต้นช่วงอายุอ่อนมีสีขาวย่น ต้นแก่มีสีเขียว ใบมนเรียวยาวแหลม ใบอ่อนมีสีเหลือง ใบแก่มีสีเขียวเข้ม ดอกมีสีขาวอมม่วง ฝักมีสีน้ำตาลและมีขนเล็กน้อยลักษณะคล้ายถั่วแปบ แต่ละ

ฝักมีเมล็ด 2-3 เมล็ด มักขึ้นเองตามธรรมชาติ บริเวณเชิงเขา ส่วนใหญ่จะขึ้นบริเวณดินร่วนปนทราย แต่สามารถขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเมล็ดและปักชำ โดยแตกใบอ่อนในช่วงกลางเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงเดือนมีนาคม ชาวบ้านนิยมนำใบอ่อนมาหมักเป็นน้ำปรุงรส เพราะมีรสชาติดีกว่าใช้ใบแก่ เมื่อแปรรูปเรียกว่าน้ำผักสะทอน ซึ่งเกิดขึ้นมาด้วยภูมิปัญญาดั้งเดิม ใช้สำหรับปรุงอาหารประเภทแกงอ่อม แกงขี้สืมตำ พบว่าน้ำผักสะทอนมีคุณค่าทางอาหารที่เป็นประโยชน์แก่ร่างกาย ได้แก่ โปรตีน แคลเซียม ป้องกันท้องอืดท้องเฟ้อ

Figure 1 *Millettia utilis* Dunn. [1]

ประเทศไทยพบสะทอน 3 ชนิด คือ สะทอนจันทน์ (*Millettia erythrocarlyx* Gagnep.) สะทอนจานหรือสาร (*Millettia leucantha* Kurz.) และสะทอนหรือสะทอนวัว (*Millettia utilis* Dunn.) ผลการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการของน้ำปรุงรสผักสะทอนเพื่อหาปริมาณโปรตีนตามเทคนิคของเจลดาร์ล และวิเคราะห์หาปริมาณกรดอะมิโนที่จำเป็นแก่ร่างกายโดยวิธีหาค่า

R_f พบว่ามีกรดอะมิโนที่จำเป็นต่อร่างกาย ได้แก่ ไอโซลูซีน อาร์จินีน ลูซีน ไลซีน เมไทโอนีน เพนิลอะลานีน วาลีน ธีโรนีน ทรีปโตเฟน และฮิสทีดีน [1] พืชในสกุล *Millettia* มีมากกว่า 200 ชนิด (species) พบกระจายอยู่ในแอฟริกา เอเชีย อเมริกา และออสเตรเลีย [3] การศึกษาพรรณไม้ชนิดอื่น ๆ ในสกุลเดียวกันกับสะทอนวัวพบว่ามีองค์ประกอบทางเคมีเฉพาะของ

พรรณไม้สกุลนี้เป็นกลุ่มสารประกอบไอโซฟลาโวนอยด์ [4] ฟลาโวนอยด์ [5] ไอโซฟลาโวน โรตินอยด์ [6] ซาลิโคน และฟลาโวน [7] โดยมีฤทธิ์ยับยั้งแบคทีเรีย *Staphylococcus aureus* และ *Escherichia coli* [2] มีฤทธิ์ต้านไวรัส ด้านการอักเสบ [6] มีฤทธิ์เป็นสารฆ่าแมลง [7]

มีการศึกษาสรรพคุณทางยาของสะทอนจัน (*M. erythrocarlyx*) ในส่วนเปลือกลำต้น ราก และใบ พบว่ามีฤทธิ์ป้องกันโรคเรื้อรัง [5] และมีการศึกษาสะทอนจัน (*M. leucantha*) ในส่วนของเปลือกลำต้น พบว่ามีฤทธิ์ต้านไวรัสและด้านการอักเสบ [7] ซึ่งทั้งสะทอนจันและสะทอนจันหรือสารมีการศึกษาองค์ประกอบทางเคมีและฤทธิ์ทางชีวภาพมาบ้างแล้ว แต่สะทอนหรือสะทอนวัว (*M. utilis*) เป็นพืชที่ยังไม่พบว่ามีรายงานการศึกษาองค์ประกอบทางเคมีมาก่อน โดยสะทอนหรือสะทอนวัวพบมากที่อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาองค์ประกอบทางเคมีเบื้องต้นของสะทอน ตัวอย่างที่ใช้ คือ ส่วนกิ่งของสะทอน เพราะเป็นส่วนที่มีสารเคมีอยู่มาก เนื่องจากเป็นส่วนที่รับการขนส่งสารที่ได้จากการสังเคราะห์ด้วยแสงของพืช ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวิจัยทางเภสัชวิทยาและพิษวิทยาต่อไป

2. วิธีการวิจัย

กิ่งสะทอน (*M. utilis*) เก็บจากอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2560 จากนั้นนำกิ่งสะทอนที่ได้มาหั่นให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ ผึ่งลมให้แห้งชั่งน้ำหนักแห้ง 5 กิโลกรัม แล้วนำไปสกัดด้วยตัวทำละลายไดคลอโรมีเทน (CH_2Cl_2) ที่อุณหภูมิห้อง โดยสกัดครั้งละ 3 วัน จำนวน 3 ครั้ง ครั้งละ 15 ลิตร จากนั้นกรองและนำสารที่สกัดได้ไประเหยตัวทำละลายออกด้วยการกลั่นลดความดันโดยใช้เครื่องระเหยสุญญากาศแบบหมุน (rotary vacuum evaporator)

ซึ่งได้ส่วนสกัดหยาบไดคลอโรมีเทน เป็นของเหลวหนืดสีน้ำตาลหนัก 35.50 กรัม แล้วบรรจุสารลงในคอลัมน์ด้วยวิธีการบรรจุแบบเปียก โดยการผสมซิลิกาเจลกับเฮกเซนและคนจนเป็นสารที่มีลักษณะข้น (slurry) แล้วบรรจุลงในคอลัมน์ นำส่วนสกัดหยาบไดคลอโรมีเทนหนัก 10.30 กรัม ผสมกับซิลิกาเจลจนร่วน บรรจุลงในคอลัมน์ ชะด้วยตัวทำละลาย 4 ชนิด คือ เฮกเซน ไดคลอโรมีเทน เอทิลแอสีเตท และเมทานอล โดยการเพิ่มความเข้มข้นตามลำดับ ดังนี้ เฮกเซน 100 %, ไดคลอโรมีเทน : เฮกเซน, ไดคลอโรมีเทน 100 %, เอทิลแอสีเตท : ไดคลอโรมีเทน, เอทิลแอสีเตท 100 %, เมทานอล : เอทิลแอสีเตท และเมทานอล 100 % ตามลำดับ แล้วเก็บสารละลายที่ได้จากคอลัมน์นำไประเหยตัวทำละลายออก จากนั้นตรวจสอบองค์ประกอบในสารละลายด้วยทินเลเยอร์โครมาโทกราฟี โดยรวมส่วนที่เหมือนกันเข้าด้วยกัน ได้ทั้งหมด 13 ส่วน นำส่วนที่ 4 และส่วนที่ 9 ไปแยกด้วยเทคนิคคอลัมน์โครมาโทกราฟีจนได้สารบริสุทธิ์ 3 ชนิด คือ สาร 1 เป็นของแข็งอสัณฐานสีขาวหนัก 12.79 มิลลิกรัม สาร 2 เป็นของแข็งอสัณฐานสีขาวหนัก 22.10 มิลลิกรัม และสาร 3 เป็นของแข็งอสัณฐานสีขาวปนเหลืองหนัก 21.01 มิลลิกรัม

3. ผลการวิจัยและวิจารณ์

นำส่วนสกัดหยาบไดคลอโรมีเทนจากกิ่งสะทอน (*M. Utilis*) มาแยกด้วยเทคนิคคอลัมน์โครมาโทกราฟี ได้สารบริสุทธิ์ 3 ชนิด และนำไปวิเคราะห์หาโครงสร้างด้วยเทคนิคนิวเคลียร์แมกเนติกเรโซแนนซ์สเปกโทรสโกปี และเปรียบเทียบกับสารที่เคยมีการรายงานมาแล้ว โดยการวิเคราะห์โครงสร้างของสารประกอบที่แยกได้จากกิ่งสะทอน (*M. Utilis*) ดังนี้

3.1 erythrodiol

IR (KBR) cm^{-1} : 3395(-OH), 1655 (C=C), 1385 (-CH₃), ¹H และ ¹³C NMR (ตารางที่ 1), EIMS m/z 442 [M]⁺ [8] จาก ¹H NMR สเปกตรัม แสดงพิกเฉยของ pentacyclic triterpene เป็น doublet ที่ δ_{H} 3.18 (J = 11.2, 5.2 Hz) เป็นสัญญาณ H-3 ของนิวเคลียสไดรเทอร์พิน สัญญาณของโปรตอนพันธะคู่ที่ δ_{H} 5.17 เป็นสัญญาณ H-12 ส่วนสัญญาณของโปรตอนที่ติดออกซิเจน ปรากฏที่ δ_{H} 3.60 และ δ_{H} 3.18 เป็นสัญญาณ H-28 และ H-3 ตามลำดับ ซึ่งแสดงว่ามีหมู่ไฮดรอกซิล สัญญาณของเมทิลโปรตอนปรากฏ 7 สัญญาณ ที่ δ_{H} 1.22(Me-30), 1.13(Me-27), 0.96(Me-29), 0.91(Me-23), 0.89(Me-26), 0.86(Me-25) และ 0.76(Me-24) ¹³C NMR สเปกตรัม พบสัญญาณ 30 คาร์บอน 7 เมทิล คาร์บอน ที่ตำแหน่ง 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30 δ_{C} 23.4, 15.5, 16.2, 17.3, 26.0, 33.2, 23.6 พบ 11 เมทิลีน คาร์บอน ที่ตำแหน่ง 1, 2, 6, 7, 11, 15, 16, 19, 21, 22, 28 δ_{C} 38.5, 27.4, 18.8, 33.1, 23.8, 26.6, 22.8, 47.0, 34.4, 31.1, 68.9 พบ 5 เมทไน์ คาร์บอน ที่ตำแหน่ง 3, 5, 9, 12, 18 δ_{C} 78.6, 56.4, 47.7, 123.0, 42.8 และ 7 ควอเตอร์นารี คาร์บอน ที่ตำแหน่ง 4, 8, 10, 13, 14, 17, 20 δ_{C} 38.8, 39.9, 37.9, 144.1 42.4, 37.3, 31.2 (ตารางที่ 1) เมื่อเปรียบเทียบกับสารที่เคยมีการรายงานมาแล้ว [8,9] สาร 1 คือ erythrodiol (รูปที่ 2)

3.2 lupeol

IR (KBR) cm^{-1} : 3435(-OH), 1652 (C=C), 1385, ¹H และ ¹³C NMR (ตารางที่ 1), EIMS m/z 426 [M]⁺ [8] จาก ¹H NMR สเปกตรัม พบสัญญาณเมทไน์โปรตอน 6 สัญญาณ ที่ตำแหน่ง 3, 5, 9, 13, 18, 19 ค่า δ_{H} 3.20, 0.68, 1.23, 1.66, 1.36 และ 2.38 ตามลำดับ โปรตอนของ isopropenyl ที่ตำแหน่ง 30 ค่า δ_{H} 1.68 เป็นลักษณะโครงสร้างของ lupane พบ

โปรตอนแสดงลักษณะของไวนิลไฮโดรเจน ที่ตำแหน่ง 29 ค่า δ_{H} 4.58, 4.69 เป็นลักษณะโครงสร้างของ lupeol ที่ตำแหน่ง 3 มีค่า δ_{H} 3.20 เป็นโปรตอนที่ติดออกซิเจนของหมู่ไฮดรอกซิล สัญญาณของเมทิลโปรตอนปรากฏ 7 สัญญาณ ที่ δ_{H} 0.74(Me-23), 0.76(Me-24), 0.80(Me-25), 0.92(Me-26), 0.94(Me-27), 1.01(Me-28) และ 1.68(Me-30) ¹³C NMR สเปกตรัม พบสัญญาณ 30 คาร์บอน 7 เมทิล คาร์บอน ที่ตำแหน่ง 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30 δ_{C} 23.4, 15.3, 16.1, 18.5, 15.0, 18.5, 21.7 พบ 11 เมทิลีน คาร์บอน ที่ตำแหน่ง 1, 2, 6, 7, 11, 12, 15, 16, 21, 22, 29 δ_{C} 38.4, 27.4, 17.4, 35.2, 21.7, 25.4, 26.4, 35.6, 29.8, 40.0, 110.6 พบ 6 เมทไน์ คาร์บอน ที่ตำแหน่ง 3, 5, 9, 13, 18, 19 δ_{C} 78.6, 55.2, 50.3, 37.9, 48.4, 48.0 และ 6 ควอเตอร์นารี คาร์บอน ที่ตำแหน่ง 4, 8, 10, 14, 17, 20 δ_{C} 38.6, 40.9, 37.4, 42.9 43.0, 150.3 table1 เมื่อเปรียบเทียบกับสารที่เคยมีการรายงานมาแล้ว [10,11] สาร 2 คือ lupeol (รูปที่ 2)

3.3 stigmasterol

IR (CHCl₃) cm^{-1} : 3422, 1654, 1455, 1380, 1360 ¹H และ ¹³C NMR (ตารางที่ 2), EIMS m/z 412 [M]⁺ [12] จาก ¹H NMR สเปกตรัม พบสัญญาณหมู่เมทิล 2 หมู่ เป็น singlet ที่ตำแหน่ง 18, 19 δ_{H} 0.71, 1.01 หมู่เมทิล 3 หมู่ เป็น doublet ที่ตำแหน่ง 21, 26, 27 δ_{H} 1.03, 0.85, 0.80 และหมู่เมทิล 1 หมู่ เป็น triplet ที่ตำแหน่ง 29 δ_{H} 0.81 โปรตอนที่ติดพันธะคู่ 3 ตำแหน่ง ที่ 6, 22, 23 δ_{H} 5.38, 5.18, 5.00 ¹³C NMR สเปกตรัม พบสัญญาณ 29 คาร์บอน 6 เมทิล คาร์บอน 9 เมทิลีน คาร์บอน 11 เมทไน์ คาร์บอน และ 3 ควอเตอร์นารี คาร์บอน (ตารางที่ 2) เมื่อเปรียบเทียบกับสารที่เคยมีการรายงานมาแล้ว [13] สาร 3 คือ stigmasterol (รูปที่ 2)

Table 1 ^1H -NMR, ^{13}C -NMR chemical shift (δ) of compound 1, compound 2, erythrodiol [9] and lupeol [11]

Positions	Compound 1		Erythrodiol		Compound 2		Lupéol	
	δ_{H} (ppm)	δ_{C} (ppm)	δ_{H} (ppm)	δ_{C} (ppm)	δ_{H} (ppm)	δ_{C} (ppm)	δ_{H} (ppm)	δ_{C} (ppm)
1		38.5		38.6	0.91 m, 1.60 m	38.4	0.90 s, 1.67s	38.00
2		27.4		27.2	1.90 m, 1.95 m	27.4	1.85 d, 1.94 m	27.40
3	3.18 (dd, J = 11.2, 5.2 Hz)	78.6	3.18 (dd, J = 11.2, 5.2 Hz)	79.0	3.20 dd	78.6	3.18 dd	79.00
4		38.8	-	38.8	-	38.6	-	38.70
5		56.4		55.3	0.68 d	55.2	0.68 d	55.30
6		18.8		18.4	1.40 m, 1.50 m	17.4	1.40 m, 1.50 m	18.30
7		33.1		32.6	1.36 m, 1.40 m	35.2	1.36 m, 1.40 m	34.30
8		39.9	-	39.8	-	40.9	-	40.00
9		47.7		46.7	1.23 m	50.3	1.23 m	50.40
10		37.9	-	36.9	-	37.4	-	37.10
11		23.8		23.6	1.22 m, 1.40 m	21.7	1.22 m, 1.40 m	20.90
12	5.17	123.0	5.18 (t, J = 3.0 Hz)	122.4	1.00 s, 1.61 m	25.4	1.00 d, 1.61 m	25.10
13		144.1	-	144.1	1.66 m	37.9	1.66 m	38.00
14		42.4		41.8	-	42.9	-	43.00
15		26.6		25.6	0.95 m	26.4	0.99 t	27.40
16		22.8		22.0	1.35 m	35.6	1.34 d	35.60
17		37.3	-	39.9	-	43.0	-	42.80
18		42.8		42.4	1.36 m	48.4	1.36 dd	48.30
19		47.0		46.5	2.38 m	48.0	2.38 dt	47.90
20		31.2	-	31.1	-	150.3	-	150.20
21		34.4		34.1	1.32 m, 1.92 m	29.8	1.32 m, 1.92 m	29.80
22		31.0		31.0	1.19 m	40.0	1.19 m	38.70
23	0.91	23.4	0.92	28.1	0.74 s	23.4	0.74 s	27.90
24	0.76	15.5	0.78	15.5	0.76 s	15.3	0.76 s	15.30
25	0.86	16.2	0.87	15.6	0.80 s	16.1	0.80 s	16.10
26	0.89	17.3	0.88	16.7	0.92 s	18.5	0.92 s	15.90
27	1.13	26.0	0.99	25.9	0.94 s	15.0	0.94 s	14.50
28	3.60	68.9	3.21, 3.54 (d, J = 10.8 Hz, H _a -28, H _b -28)	69.9	1.01 s	18.5	1.01 s	18.00
29	0.96	33.2	0.93	33.2	4.58 s, 4.69 m	110.6	4.54 m, 4.66 m	109.30
30	1.22	23.6	1.15	23.6	1.68 s	21.7	1.66 s	19.30

Table 2 ^1H -NMR, ^{13}C -NMR chemical shift (δ) of compound 3 and stigmasterol [13]

Positions	Compound 3		Stigmasterol	
	δ_{H} (ppm)	δ_{C} (ppm)	δ_{H} (ppm)	δ_{C} (ppm)
1	1.08 m, 1.84 m	37.6	1.08 m, 1.84 m	37.6
2	1.51 m, 1.83 m	32.1	1.51 m, 1.83 m	31.9
3	3.50 m	72.1	3.51 m	72.0
4	2.23 m, 2.30 m	42.4	2.23 m, 2.30 m	42.5
5	-	141.1	-	140.8
6	5.38 m	121.8	5.34 m	121.8
7	1.50 m, 1.97 m	31.8	1.50 m, 1.97 m	32.1
8	1.46 m	31.8	1.46 m	32.2
9	0.94 m	50.2	0.94 m	50.5
10	-	36.6	-	36.5
11	1.50 m	21.5	1.50 m	21.2
12	1.18 m, 2.00 m	39.9	1.18 m, 2.00 m	40.0
13	-	42.4	-	42.2
14	1.01 m	56.8	1.01 m	57.1
15	1.06 m, 1.56 m	24.4	1.06 m, 1.56 m	24.5
16	1.28 m, 1.72 m	29.3	1.28 m, 1.72 m	28.9
17	1.15 q	56.2	1.15 q	56.3
18	0.70 s(3H)	40.6	0.70 s(3H)	12.2
19	1.01 s(3H)	21.7	1.01 s(3H)	19.5
20	2.06 m	138.7	2.06 m	40.4
21	1.03 d(3H)	129.6	1.03 d(3H)	21.4
22	5.18 dd	46.1	5.17 dd	138.3
23	5.00 dd	25.4	5.04 dd	129.7
24	1.54 m	12.1	1.54 m	51.5
25	1.55 m	29.6	1.55 m	32.2
26	0.85 d(3H)	20.2	0.85 d(3H)	21.2
27	0.80 d(3H)	19.8	0.80 d(3H)	19.2
28	1.18 m, 1.43 m	18.9	1.18 m, 1.43 m	25.4
29	0.81 t(3H)	12.2	0.81 t(3H)	12.2

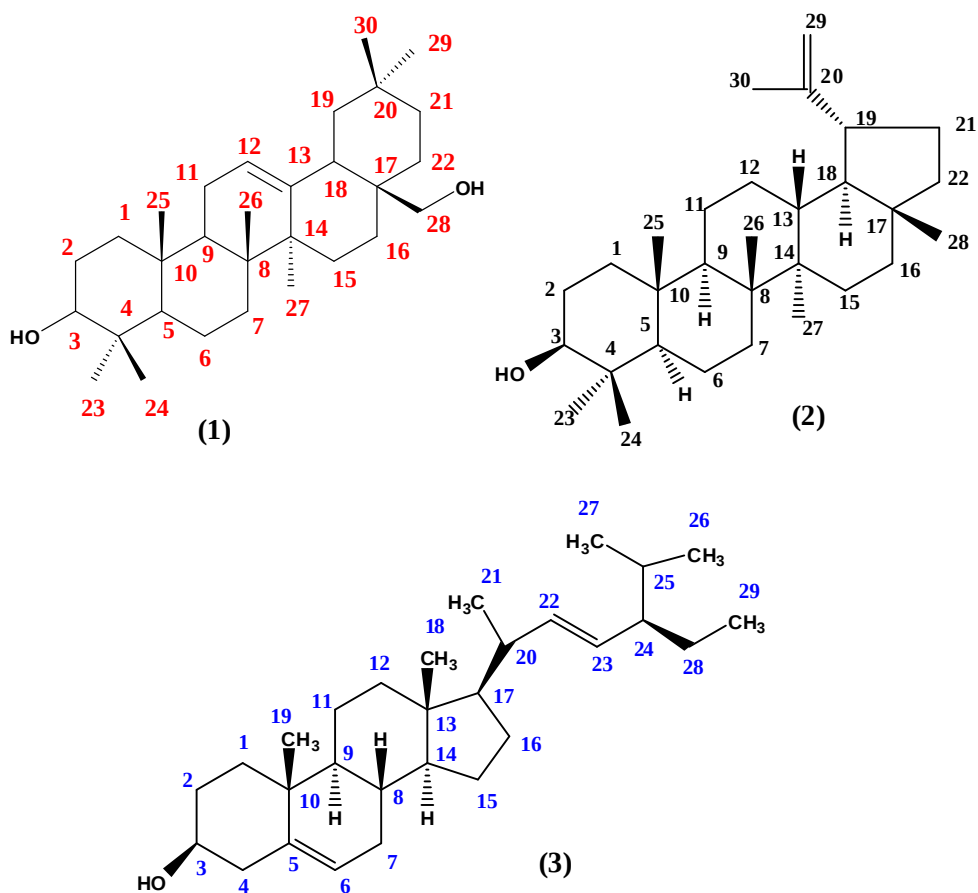

Figure 2 The structures of (1) erythrodiol, (2) lupeol and (3) stigmasterol

erythrodiol มีฤทธิ์ยับยั้งแบคทีเรีย 3 ชนิด คือ *Pseudomonas aeruginosa*, *Staphylococcus aureus* และ *Bacillus subtilis* ที่ความเข้มข้น 5.0 mg/mL มีค่าโซนการยับยั้ง 5.0 mm เท่ากันทั้ง 3 ชนิด ส่วน *Escherichia coli* ไม่มีฤทธิ์ยับยั้ง [14] ส่วน lupeol และ stigmasterol มีฤทธิ์ด้านการอักเสบและด้านการเกิดมะเร็ง โดยยับยั้งการเจริญของมะเร็งท่อน้ำดี [15] การตรวจสอบฤทธิ์ทางชีวภาพของ lupeol โดย Gallo และคณะ พบว่ามีฤทธิ์ต้านโปรโตซัว ด้านเนื้องอก ด้านจุลชีพ และใช้เป็นสารเคมีป้องกัน [16] ดังนั้นจึงเป็นแนวทางในการใช้ประโยชน์ทางเภสัชวิทยาต่อไป

4. สรุป

เมื่อสกัดกิ้งสะทอน (*M. utilis*) โดยใช้ตัวทำละลายไดคลอโรมีเทน แล้วนำส่วนสกัดหยาบมาแยกด้วยเทคนิคคอลัมน์โครมาโทกราฟี ได้สารบริสุทธิ์ 3 ชนิด ที่เคยมีการรายงานโครงสร้างมาแล้ว โดยสาร 1 คือ erythrodiol และ 2 คือ lupeol ซึ่งทั้งสาร 1 และ 2 เป็นสารไตรเทอร์พีน ส่วนสาร 3 คือ stigmasterol เป็นสารสเตอรอยด์

5. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณปีงบประมาณ 2560 จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัย

แห่งชาติ ตามประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ที่ 0243/2559 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2559 ขอขอบคุณ สาขาวิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ที่ให้ความอนุเคราะห์สถานที่สารเคมี อุปกรณ์ต่าง ๆ และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

6. References

- [1] Temsirireagkul, R., Saraya, S., Wongkrachang, Y., Ruangwiset, N. and Chuokul, W., 2005, A Project to Study Preservatives from Herbs to Extend the Product of Community Chili Paste, Department of Pharmacy, Faculty of Pharmacy Mahidol University, Bangkok, 50 p. (in Thai)
- [2] Huo, X., Zhang, L., Gao, L., Guo, Y., Zhang, L., Li, L., Si, J. and Cao, L., 2015, Antiinflammatory and analgesic activities of ethanol extract and isolated compounds from *Millettia pulchra*, Biol. Pharm. Bull. 38: 1328-1336.
- [3] Kamto, E.D., Atchade, A.T., Marston, A., Pegnyemb, E.D. and Westhuizen, J.H., 2012, Chemical constituents from bark of *Millettia mannii* Baker (Papilionoideae-Leguminosae), Biochem. Syst. Ecol. 45: 98-101.
- [4] Dereese, S., Barasa, L., Akala, H.M., Yusuf, A.O., Kamau, E., Heydenreich, M. and Yenesew, M., 2014, 4-Prenyloxyderrone from the stem bark of *Millettia oblata* ssp. *teitensis* and the antiplasmodial activities of isoflavones from some *Millettia* species, Phytochem. Lett. 8: 69-72.
- [5] Sritularak, B. and Likhitwitayawuid, K., 2006, Flavonoids from the pods of *Millettia erythrocalyx*, Phytochemistry 67: 812-817.
- [6] Pancharoen, O., Athipornchai, A., Panthong, A. and Taylor, W.C., 2008, Isoflavones and Rotenoids from the Leaves of *Millettia brandisiana*, Chem. Pharm. Bull. 56: 835-838.
- [7] Phrutivorapongkul, A., Lipipun, V., Ruangrunsi, N., Kirtikara, K., Nisikawa, K., Maruyama, S., Watanabe, T. and Ishikawa, T., 2003, Studies on the chemical constituents of stem bark of *Millettia leucantha*: Isolation of new chalcones with cytotoxic, anti-herpes simplex virus and anti-inflammatory activities, Chem. Pharm. Bull. 51: 187-190.
- [8] Abbass, H.M., Ragab, E.A., Mohammed, A.E. and El-hela, A.A., 2015, Phytochemical and biological investigations of *Ficus mysorensis* cultivated in Egypt, J. Pharm. Chem. Biol. Sci. 3: 396-407.
- [9] Aktar, F., Kaisar, M.A., Kabir, A.H., Hasan, C.M. and Rashid, M.A., 2009, Phytochemical and biological investigations of *Ixora arborea* Roxb, J. Pharm. Sci. 8: 161-166.
- [10] Wang, F., ¹H-NMR Spectra of Common Triterpenoids (18 Compounds), Available Source: <http://www.wangfei.ac.cn/article/nmrspectra/7/1/35>, July 9, 2018.
- [11] Laghari, A.H., Memon, S., Nelofar, A. and

- Khan, K. M. , 2011, *Alhagi maurorum*: A convenient source of lupeol, Ind. Crops Prod. 34: 1141-1145.
- [12] Kolak, U., Topcu, G., Birteksoz, S., Otuk, G. and Ulubelen, A. , 2005, Terpenoids and steroids from the roots of *Salvia blepharochlaena*, Turk. J. Chem. 29: 177-186.
- [13] Forgo, P. and Kover, K.E. , 2004, Gradient enhanced selective experiments in the ^1H NMR chemical shift assignment of the skeleton and side- chain resonances of stigmasterol, a phytosterol derivative, Steroids 69: 43-50.
- [14] Douglas, K. , Kiplimo, J.J. and Chirchir, D. , 2016, Phytochemistry and antibacterial activity of extracts from medicinal plant *Olea africana*, Afr. J. Pharm. Pharmacol. 10: 330-336.
- [15] Kangsamaksin, T. , Chaithongyot, S. , Wootthichairangsan, C. , Hanchaina, R. , Tangshewinsirikul, C. and Svasti, J. , 2017, Lupeol and Stigmasterol Suppress Tumor Angiogenesis and Inhibit Cholangiocarcinoma Growth in Mice via Downregulation of Tumor Necrosis Factor- α , Available Source: <http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0189628>, July 19, 2018.
- [16] Gallo, M.B.C. and Sarachine, M.J. , 2009, Biological activities of lupeol, Int. J. Biomed. Pharm. Sci. 3(spec.): 46-66.